

VYŠETŘENÍ PAMĚTI

Mgr. Zuzana Hummelová

Kurz Kognitivní poruchy a demence VIII

22.-23.9.2011

Brno

Praktické rady/úvahy pro začátek

- paměť, jako kognitivní schopnost, **nefunguje nikdy samostatně** a izolovaně, vždy je propojená a ovlivněná i dalšími kognitivními schopnostmi (pozornost, exekutivní funkce,...)
- je dobré mít na paměti, že existují různé **typy** paměti, **fáze** paměťového procesu,... - od čehož se posléze odvíjí i diferenciální diagnostika mezi jednotlivými typy kognitivních postižení
- není na škodu mít alespoň základní představu o **neuroanatomických/neurofyziologických korelátech** paměti
- pacientova představa o kvalitě, úrovni a poruchách vlastní paměti se může lišit od výsledků testových metod a našeho zhodnocení
- **načasování** paměťových testů v rámci vyšetření
- pacienti bývají obvykle různě **motivováni** k podání výkonů v testech

Základní pojmy

- vštípení (encoding, registration)
 - retence (retention)
 - konsolidace (consolidation)
 - vybavení (retrieval, free recall x cued recall x recognition)
-
- **okamžitá paměť** (immediate memory) - sekundy
 - **pracovní paměť** (working memory) minuty x hodiny?
 - **krátkodobá paměť** (short-term, recent memory) – minuty, hodiny, (dny)
 - **dlouhodobá paměť** (long-term, remote memory) – měsíce, roky

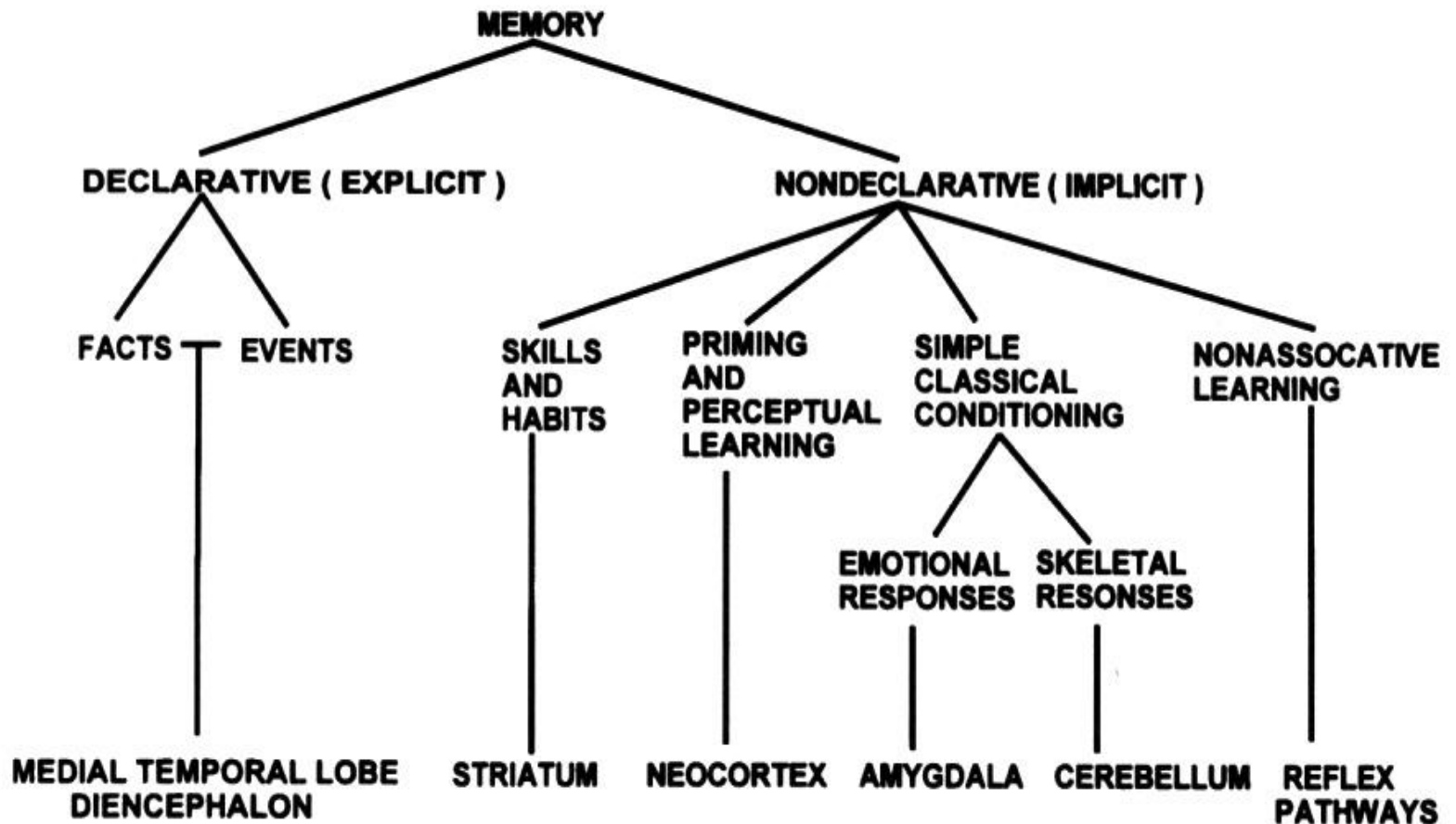
Základní pojmy

- Deklarativní (explicitní) paměť
 - sémantická -> fakta, vědomosti
 - epizodická -> události
- vědomí přístupná
- vázána na konkrétní čas a prostor (epizodická) a na obsah událostí (sémantická) – „**kdo, co, kdy a kde**“
- autobiografická
- neurofyzilogicky rozhodující role **hipokampu**

Základní pojmy

- Nedeklarativní (implicitní, procedurální) paměť
- vědomí nepřístupná
- vázaná na způsob, dovednost,.... - „jak“
- motorické dovednosti, schopnosti a zvyky, priming (podněcování, „instruování“), podmiňování, neasociativní učení,..
- emoční paměť
- neurofyzilogicky role **mozečku, neokortexu, bazálních ganglií** x nezávislá na hipokampu

Taxonomie dlouhodobé paměti

Paměťové schopnosti x neuroanatomické koreláty

- **Temporální oblasti**

- **Dominantní hemisféra** (nejč. levá) – verbální paměť, verbální učení, rekognice verbálních obsahů, slov
- **Nedominantní hemisféra** (nejč. pravá) – neverbální paměť, neverbální učení, rekognice vizuálních obsahů, tváří, rozpoznání rytmů či tónových sekvencí
- deklarativní paměť, recentní paměť, vštípivost, retence

- **Frontální oblasti**

- pracovní paměť
- epizodická paměť + řazení (sekvencování) událostí v čase
- procedurální paměť
- znovupoznávání a vybavení již uložených informací
- asociační učení
- dlouhodobá paměť (+ další kortikální oblasti)

Paměťové schopnosti x frontální oblasti

- „**relational memory**“ - vytváření asociací, sémantických vztahů zkvalitňuje zapamatování (F-T propojení)
- „**prospective memory**“ – umožňuje si představit a simulovat nadcházející události
- „**sequential memory**“ – schopnost chronologicky zorganizovat paměťové informace ve vztahu k budoucnosti
- „**contextual memory**“ – epizodická paměť = paměť na událost + časově-prostorový kontext

Neuropsychologické testové metody - komplexní

- **Wechslerovy paměťové škály**
(WMS, WMS-R, WMS-III)
 - Wechsler 1954,1987,1997
 - komplexní zhodnocení paměti
 - věková skupina: od 16 do 89 let
 - skóry:
 - korigovány na věk
 - hrubé skóry, vážené skóry
 - indexy jednotlivých typů paměti („MQ“) – srovnatelné s IQ
- **paměťové indexy:**
 - bezprostřední x oddálený x znovupoznávání x pracovní paměť
 - verbální x vizuální

Neuropsychologické testové metody - komplexní

- **Subtesty - základní:**
 - **Verbální :** Logická paměť – Povídky
Seznam slov
(Verbální párové asociace)
 - **Vizuální:** Tváře
Obrázky rodiny
- **+ komplexní x – časově náročná, zatěžující pro pacienta**

- Seznam slov (Subtest Wechsler Memory Scale III)

Seznam A	1. pokus - odpovědi	2. pokus - odpovědi	3. pokus - odpovědi	4. pokus - odpovědi
terč				
palec				
soumrak				
krokodýl				
dolar				
dvůr				
student				
srážka				
koště				
oceán				
křídlo				
obr				
odlišná slova				

+

+

+

=

reprodukce
při 1. pokusu
rozsah = 0 až 12

reprodukce
při 2. pokusu
rozsah = 0 až 12

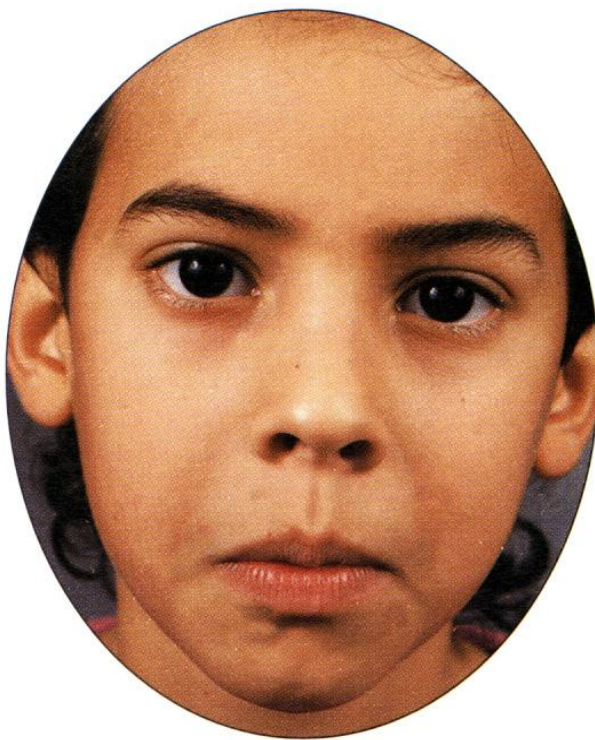
reprodukce
při 3. pokusu
rozsah = 0 až 12

reprodukce
při 4. pokusu
rozsah = 0 až 12

Celkový skór
1. reprodukce
rozsah = 0 až 12

Celkový skór reprodukce
rozsah = 0 až 48

- **Tváře (Subtest Wechsler Memory Scale III)**

- **Obrázky rodiny (Subtest Wechsler Memory Scale III)**

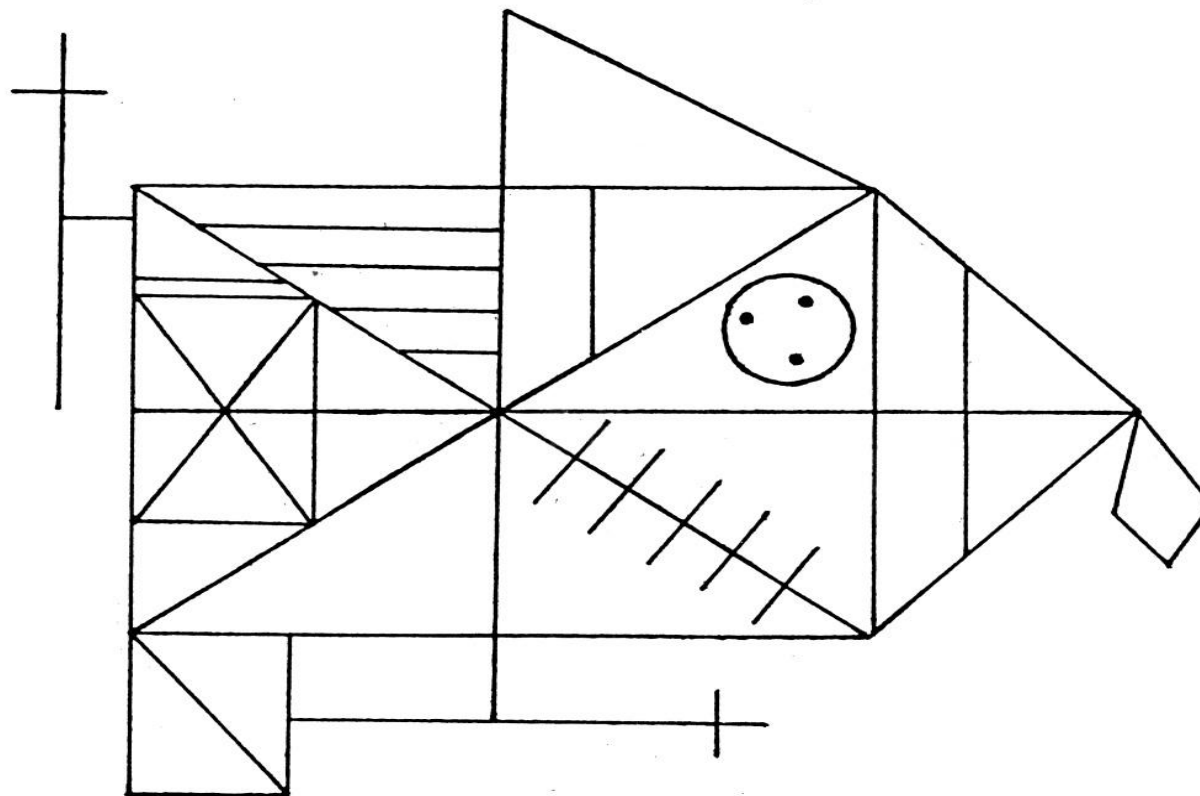
Neuropsychologické testové metody - kratší varianty

- **Verbální složka paměti**
- **Subtesty z WMS III**
 - Seznam slov + dle kondice pacienta Povídky
 - bezprostředně + oddáleně + znovupoznávání
 - výstup: vážené skóry
- **Testy verbálního paměťového učení**
- měří kvalitu verbálně-sluchového paměťového učení a charakter strategií v průběhu procesu učení se a pamatování
- dominantní **temporální** lalok x **frontální** oblasti
 - **California Verbal Learning Test (CVLT)**
 - **Rey Auditory-Verbal Learning Test (RAVLT)**
 - **Buschke Selective Reminding Test (SRT)**

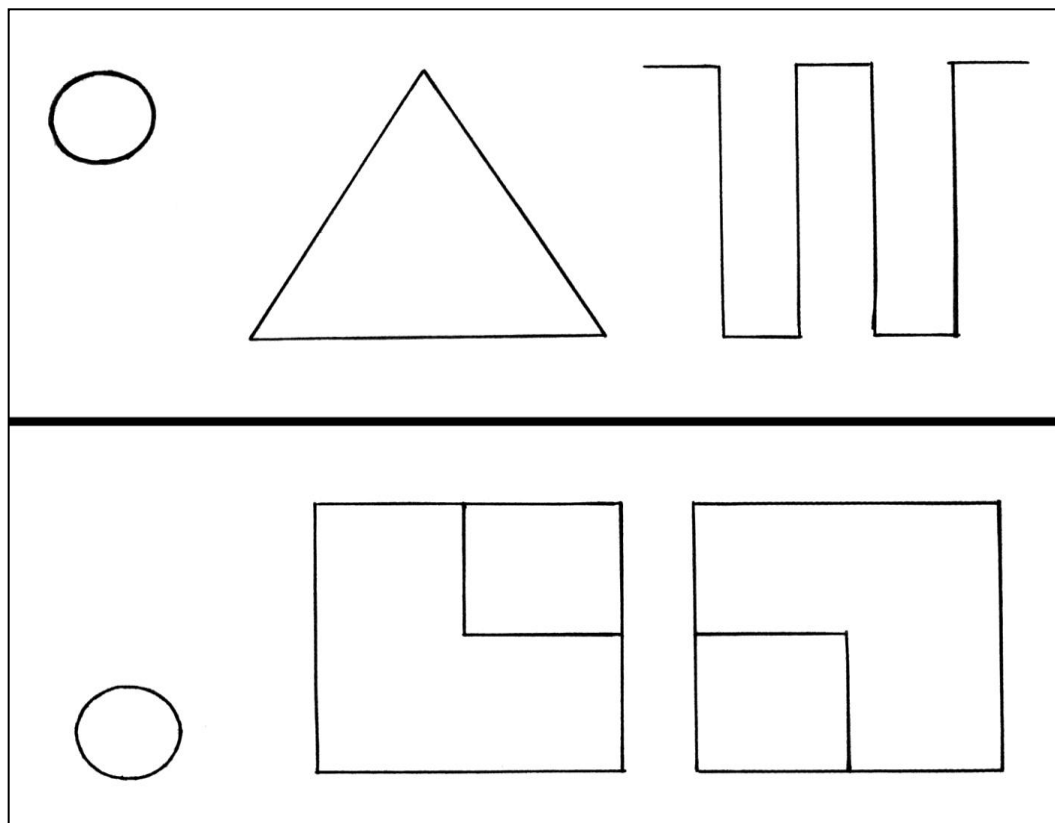
Neuropsychologické testové metody - kratší varianty

- Vizuální složka paměti
- **Rey-Osterriethova komplexní figura**
 - bezprostředně x oddáleně x znovupoznávání
 - výstup: T skóry
 - pravostranná mozková poškození x léze **temporálních** oblastí x **posterioční** léze x léze **frontálních** oblastí
- **Subtesty z WMS III**
 - Tváře x Obrázky rodiny
 - bezprostředně + oddáleně + znovupoznávání
- **Bentonův test vizuální retence**
 - paměťová reprodukce, kopie, znovupoznávání

- **Rey-Osterriethova komplexní figura**

- **Bentonův test vizuální retence**

Neuropsychologické testové metody – ekologická validita?

- **výsledky testů x praktické fungování** pacienta v běžném životě
- **Co s tím?**
 - nutnost důkladné **objektivní anamnézy** + zaměřit na míru a kvalitu **samostatného fungování** člověka v běžném životě
 - x nezbytné srovnat se subjektivní výpovědí pacienta
 - **dotazníkové škály** zaměřené na anamnestické údaje a nedávno proběhlé události
 - bez ohledu na oficiální dotazníky se zeptat (krom základních anamnestických údajů) na významné nebo obecně známé **události** z nedávné doby (politika, společenské dění, kultura,...obsah knihy, filmu,...), případně i z historie
 - + využít vlastního průběhu **vyšetření, hospitalizace**

Diagnostické kategorie, symptomy

- **Mírná kognitivní porucha
(Mild Cognitive Impairment – MCI)**
 - lehká porucha paměti udávaná jak nemocným, tak i objektivně blízkými osobami, a lze ji objektivizovat neuropsychologickými testy
 - postižení paměti je lehčího rázu než u demence
 - je zachovaná celková úroveň kognitivních schopností (pacient není dementní)
 - změny v paměti jsou bez dopadu na zvládání běžných aktivit v každodenním životě, diskrétnější potíže se mohou objevit v komplexnějších činnostech, ale je zachovaná soběstačnost

Diagnostické kategorie, symptomy

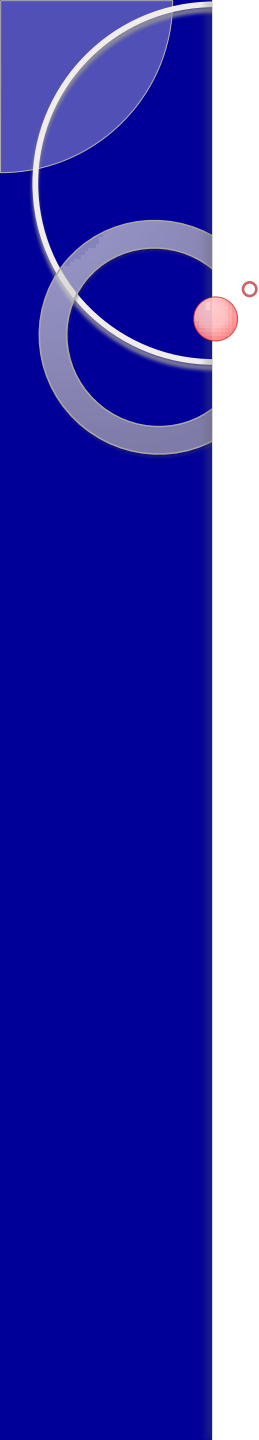
- **Alzheimerova nemoc (tzv. „kortikální demence“) (AD)**
 - porucha paměti je dominujícím příznakem
 - deficit v oblasti vstřípivosti, konzolidace a učení se novým informacím, nápověda proto mívá často nulový efekt
 - porucha paměti recentní, epizodické i sémantické, prostorové
 - přítomný tzv. „časový gradient“ (temporal gradient) - dříve Ribotovo pravidlo
- **Demence s Lewyho tělísky (DLB)**
 - porucha paměti je podobného charakteru jako u AD, nemusí však být výrazně manifestována hned od počátku onemocnění
 - vyskytují se konfabulace
 - kolísání kognitivního stavu mezi vyšetřeními
 - vizuální halucinace
 - (neurologicky parkinsonská symptomatologie)

Diagnostické kategorie, symptomy

- **Parkinsonova nemoc (tzv. „subkortikální demence“)**
 - primární porucha paměti není dominujícím příznakem
 - podstatný vliv poruchy pozornostního a exekutivního systému na kvalitu paměti
 - porucha zpracování paměťových informací, narušení asociačního učení, porucha spontánního vybavování informací, je efekt náповědy, zachovalé znovupoznávání, porucha pracovní paměti
- **Vaskulární demence**
 - charakter postižení paměti (ale i celkově kognitivních funkcí) závisí na umístění, rozsahu a etiologii cerebrovaskulárního postižení

Diagnostické kategorie, symptomy

- **Tranzitorní globální amnézie**
 - v podstatě okamžitý a náhlý nástup poruchy paměti
 - sporná role předcházejícího silného emočního zážitku
 - pacient je schopný relativně dobře samostatně fungovat, avšak přítomná porucha retrográdní a anterográdní paměti
 - na kritické období má pacient posléze amnézii
 - postižení deklarativní složky paměti, nedeklarativní zachovaná
 - porucha odeznívá spontánně
- **Psychogenní příčiny poruch paměti, vliv stresu, zátěže, osobnosti, sekundární zisky,.....**

Děkuji za pozornost.